

Deviezencontrole en Inflatie in Duitsland in de jaren 1918-1923

- INLEIDING

Op 11 november 1918 eindigde de Eerste Wereldoorlog: de Duitsers hadden de wapens neergelegd, de Duitse Keizer was met zijn familie en een aantal treinwagons vol met kostbare meubels, tafelsilver, enz., enz. naar Nederland gevlucht en op verschillende plaatsen in Duitsland brak oproer uit.

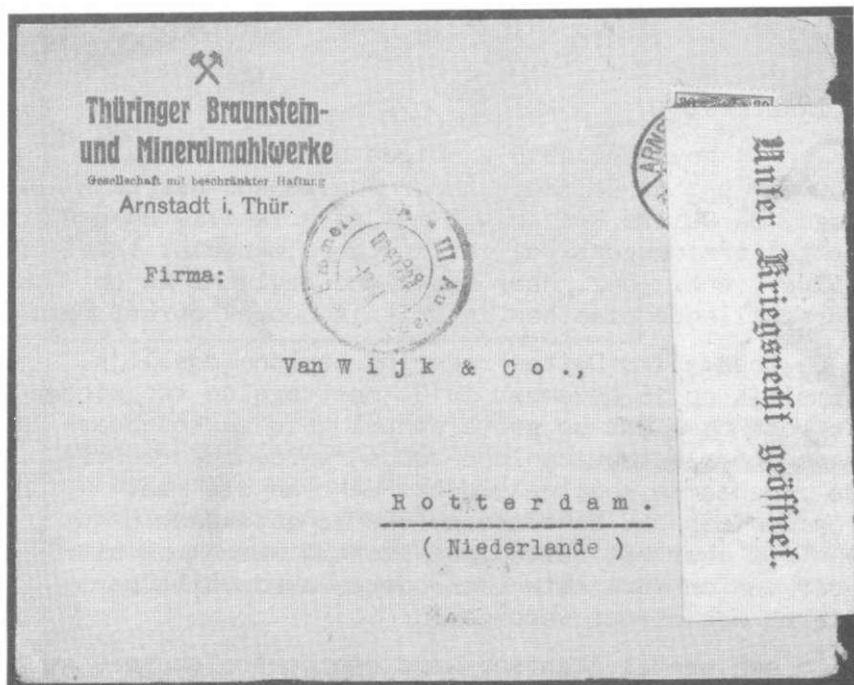
De toenmalige Duitse regering nam onmiddellijk, namelijk op 15 november 1918, maatregelen ten einde te voorkomen dat op grote schaal geld en kostbaarheden naar het buitenland zouden worden gebracht, de zogenaamde kapitaalvlucht. Eén van die maatregelen was het controleren van aangetekende brieven die voor het buitenland bestemd waren: de uitvoer van bankbiljetten en andere waardevolle papieren was direct verboden.

In een aantal plaatsen werd een controlebureau opgericht. Naast de controle van aangetekende brieven werden af en toe ook gewone brieven gecontroleerd. Het is niet bekend of dit steekproefsgewijze plaats vond dan wel om bepaalde redenen, b.v. wegens het vermoeden van ongeoorloofde handelstransacties.

- DE DEVIEZENCONTROLE

Toen de autoriteiten op 15 december 1918 begonnen met het controleren van brieven, hadden zij nog niet direct de beschikking over stroken met de juiste tekst om geopende brieven weer dicht te plakken. Men heeft toen enige tijd stroken van de censuur gebruikt. Daarna kwamen er speciale stroken van de controle waarop vermeld werd waarom de brief

gecontroleerd werd en tevens werd aangegeven op grond van welke regeringsbeschikking men hiertoe gerechtigd was. Er zijn op vrij veel plaatsen in Duitsland bureaux, waar deze controle plaats vond, gevestigd geweest.

Brief afgestempeld te Arnstadt in Thüringen op 6 februari 1919 en bestemd voor Rotterdam. Be brief werd te Emmerik gecontroleerd: de enveloppe werd gesloten met een oude censuurstrook, terwijl ook een oud censuurstempel gebruikt werd.

Men heeft steeds aangenomen dat deze controle geduurd heeft tot 1 december 1923, het moment waarop een einde kwam aan de inflatie. Kortgeleden echter werd een brief gevonden die op 22 december 1923 nog gecontroleerd werd. Of en zo ja in hoeverre deze controle resultaten gehad heeft, is ondergetekende niet bekend.

- DE INFLATIE

Op 29 juni 1919 werd de vrede van Versailles getekend. De bepalingen voor Duitsland waren niet mis; men was er op uit dit land zo diep mogelijk te vernederen. Het gevolg was dat Duitsland de opgelegde geldelijke verplichtingen op den duur vrijwel niet kon voldoen.

In 1923 liep de zaak dan ook goed mis. Eerst langzaam maar spoedig al heel snel begon de Duitse mark zijn waarde te verliezen. Het gevolg hiervan

R-brief afgestempeld te Cassel op 2 juni 1923 en bestemd voor Kopenhagen. De brief werd te Hamburg gecontroleerd. Het posttarief bedroeg toen:

voor een gewone brief tot 20 gram	200 Mark
voor het aantekenrecht	80 "
voor het Luchtpostrecht	<u>75 "</u>
	455 Mark

was dat de prijzen van alle goederen en diensten tot duizelingwekkende hoogten stegen. Aan de hand van de toen geldende posttarieven is dat goed te illustreren.

- DE POSTTARIEVEN

Toen de oorlog in 1918 eindigde bedroeg de porto voor een brief naar Nederland 20 Pfennig: in 1919 werd dit 30 Pfennig en in 1921 was deze porto al tot 120 Pfennig gestegen. In 1922 begonnen de prijzen snel flink hoger te worden want na verschillende tariefsverhogingen was het porto voor brieven naar Nederland met ingang van 15 januari 1923 al tot 150 mark opgelopen. De portoverhogingen in 1923 volgden elkaar toen in een snel tempo op, hetgeen duidelijk blijkt uit het volgende staatje:

R-brief afgestempeld te Mülheim op 29 augustus 1923 en bestemd voor Arnhem. De brief werd te Emmerik gecontroleerd. Eet posttarief bedroeg toen 60.000 Mark voor een gewone brief tot 20 gram en 20.000 Mark voor het aantekenrecht.

vanaf 15 januari	150.--	mark
1 maart	300.--	
1 juli	800.--	
1 augustus	3.000.--	
24 augustus	60.000.--	
1 september	200.000.--	
20 september	750.000.--	
1 oktober	6.000.000.--	
10 oktober	15.000.000.--	
20 oktober	30.000.000.--	
1 november	200.000.000.--	
5 november	4.000.000.000.--	
12 november	40.000.000.000.--	
20 november	80.000.000.000.--	
26 november	325.000.000.000.--	

Dit laatste tarief gold tot 1 december 1923.

- DE FRANKERINGEN.

Uit het hiervoor vermelde staatje blijkt dat vooral in het tweede halfjaar van 1923 de posttarieven haast niet bij te houden waren. Het is dan ook wonderbaarlijk hoe snel er telkens weer postzegels werden gedrukt met de nieuwe frankeerwaarden. Toch waren niet altijd op elk moment op de postkantoren voldoende postzegels aanwezig. Hierdoor zijn er nogal wat poststukken bekend met het stempel "Gebühr bezahlt", vaak vergezeld van de aanduiding "Taxe perque". Deze vermelding in het Frans was voorgeschreven voor brieven naar het buitenland. In de wereld van de posteries was Frans toen de voertaal.

Naast de gewone postzegels werden ook veel postzegels voorzien van een opdruk, omdat de zegels met een lage waarde eenvoudig niet meer te gebruiken waren. Ondanks al deze maatregelen kwam het voor dat zowel de voor- als de achterzijde van de enveloppe van een brief volgeplakt moest worden omdat de postzegels met de hogere waarden (nog) niet voorhanden waren.

R-brief afgestempeld te Plauen op 7 september 1923 en bestemd voor Amsterdam. In inkt werd rechtsboven aangetekend dat het porto 275.000 Mark bedroeg namelijk 200.000 Mark voor een brief tot 20 gram en 75.000 Mark als aantekenrecht. Met rode stemfels werd aangegeven dat de portokosten op het postkantoor voldaan waren. De brief werd te Berlijn gecontroleerd.

- DE PERIODE VAN 26 NOVEMBER TOT 1 DECEMBER 1923.

In de laatste dagen van de inflatie kon de PTT de aanmaak van nieuwe postzegels niet meer bijhouden. De postzegels die voorhanden waren, werden voor vier maal de Nennwert, dus de nominale waarde, verkocht.

R-brief afgestempeld te Berlijn op 28 september 1923 en bestemd voor Schaffhausen in Zwitserland. De brief werd in Freiburg gecontroleerd. Het tarief bedroeg toen voor een brief tot 20 gram 750.000 Mark, terwijl voor het aanteckenrecht nog eens 250.000 Mark betaald moest worden.

De zegels konden dan ook voor deze hogere waarde als frankering gebruikt worden. Brieven uit deze periode van enkele dagen zijn zeldzaam.

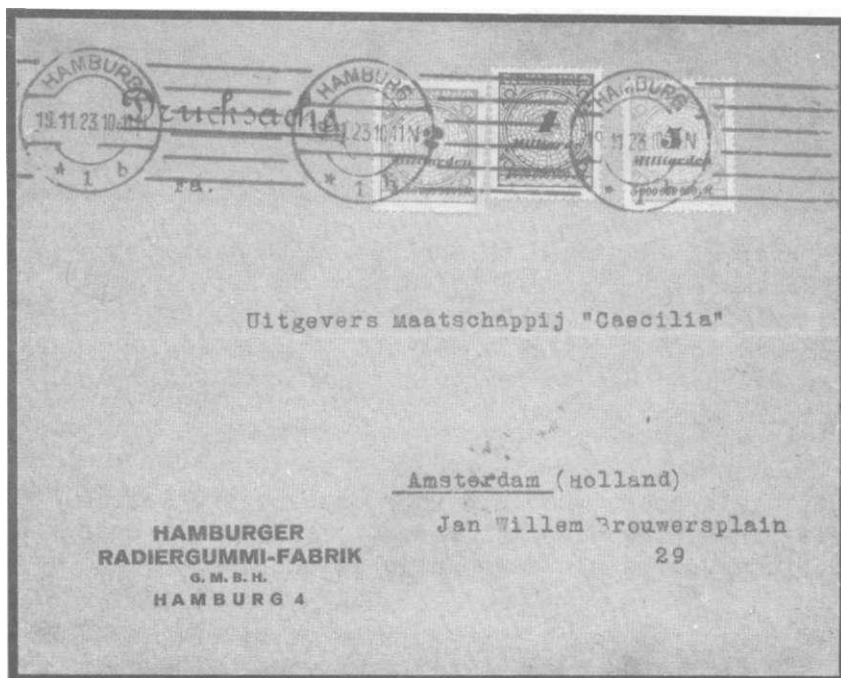
- HET EINDE VAN DE INFLATIE

Per 1 december 1923 werd de Rentenmark ingevoerd; later noemde men dit de Reichsmark. Hierbij werd aangenomen dat 10 miljard mark gelijk was aan één

Rentenpfennig. Het tarief voor brieven naar het buitenland werd toen gesteld op 300 miljard mark of op 30 Rentenpfennig. De inflatiezegels waren nog de gehele maand december 1923 geldig. Ook brieven gedeeltelijk met Rentenmarken en gedeeltelijk met inflatiezegels waren toegestaan. Tot dusverre heeft ondergetekende echter nog nooit brieven uit december 1923 gefrankeerd met inflatiezegels gezien. De Michel Spezialkatalog Deutschland kent aan dit soort brieven dan ook een hoge waarde toe. Ook brieven met de zgn. **gemengde frankering** zijn zeldzaam.

- **ANDERE LANDEN**

De inflatie in Duitsland heeft ook gevolgen voor

Drukwerkenveloppe afgestempeld te Hamburg op 19 november 1923 en bestemd voor Amsterdam. Gefrankeerd met 5 miljard Mark.

